

**STATSVETENSKAPLIGA
INSTITUTIONEN**

SOCIALA SKILLNADER I STUDENTMOBILITET

En studie om selektionsmekanismer i Finland,
Norge och Sverige

Felicia Rhedin

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och kurs:	Europaprogrammet, Kandidatuppsats i Europakunskap
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht 2017
Handledare:	Erik Vestin
Examinator:	
Rapport nr:	

Abstract

Although a broad and equal participation in student mobility is an important objective for Erasmus and other mobility initiatives, studies have shown a prevailing underrepresentation of students from less privileged backgrounds. Previous research has mainly focused on describing, rather than explaining, these social differences and so far no studies have been dedicated to look at the particular case of the Nordic countries. Using survey data from Finland, Norway and Sweden, this study analyses the social differences in student mobility in the three countries and examines the mechanisms behind them. The results suggest that the underrepresentation of students from a low educational background in mobility is much less prominent in the Nordic countries than in Europe as a whole. Furthermore, the results suggest that the existing differences in participation can be explained by the finding that students from higher educational backgrounds report a higher degree of encouragement from family and/or friends to go abroad for studies and internships. These results are in line with sociological theories on how social background affects educational decision-making.

Key words

Social selection, social differences, student mobility, studies abroad, Nordic, Scandinavia, Finland, Norway, Sweden, EMI, LCP

Nyckelord

Selektionsmekanismer, social sortering, sociala skillnader, studentmobilitet, utlandsstudier, Norden, Skandinavien, Finland, Norge, Sverige, EMI, LCP

Titel: Sociala skillnader i studentmobilitet: En studie om selektionsmekanismer i Finland, Norge och Sverige

Författare: Felicia Rhedin

Handledare: Erik Vestin

Termin/år: Ht 2017

Institution: Statsvetenskapliga institutionen

Antal ord: 9309

Innehållsförteckning

1	Studentmobilitet, individen och Europa	5
1.1	EU:s mobilitetsmål och utbytesprogram	6
1.2	Syfte och frågeställningar	7
2	Teori och tidigare forskning.....	8
2.1	Värdet av utlandsstudier	8
2.2	Sociala skillnader i studentmobilitet.....	8
2.3	Det nordiska fallet.....	10
2.4	Social snedrekrytering i högre utbildning	12
3	Preciserade forskningsfrågor och hypoteser	16
4	Metod och material	19
4.1	Metodval	19
4.2	Data	20
4.3	Variabler	23
4.4	Övriga förklaringsvariabler.....	24
5	Resultat.....	28
6	Analys och diskussion	33
7	Litteratur	36
8	Bilagor	41
8.1	Bilaga 1. Landsjämförelser	41
8.2	Bilaga 2. Variabler	47
8.3	Bilaga 3. Sammanslagningar, ämnesfält för studier.....	48
8.4	Bilaga 4. Datakälla	49

Tabellförteckning

Tabell nr. 1: Korstabell över utlandsvistelse och ålder, uttryckt i procent.....	26
Tabell nr. 2: Korstabell över utlandsvistelse och föräldrars utbildningsbakgrund, uttryckt i procent.....	27
Tabell nr. 3: Regressionsanalys modell 1-3. Beroende variabel: Gör nu och/eller har tidigare gjort en studierelaterad utlandsvistelse.....	28
Tabell nr. 4: Regressionsanalys modell 4-6. Beroende variabel: Gör nu och/eller har tidigare gjort en studierelaterad utlandsvistelse.....	29

1 Studentmobilitet, individen och Europa

Erasmusprogrammet och andra utbytesmöjligheter tillskrivs en viktig roll i Europas ekonomiska och sociala utveckling. För individen kan en studierelaterad utlandserfarenhet vara förbundet med förbättrade arbetsmarknadsförutsättningar, bättre språkkunskaper och framförallt en möjlighet till personlig utveckling och breddad kulturell förståelse (Back & Sieloff Magnan, 2007; Janson, Schomburg, & Teichler, 2009; European Commission, 2014). Ur ett europeiskt perspektiv anses studentmobilitet betydelsefull för den europeiska integrationen och ett brett och jämlikt deltagande har satts upp som en politisk prioritering av EU-kommissionen och Europas utbildningsministrar (EHEA Mobility Strategy, 2012, s. 3; European Commission, 2017b, ss. 9-10). Tidigare forskning har visat att socioekonomiskt starkare grupper är överrepresenterade i utlandsstudier, men få har undersökt vad som kan förklara de sociala skillnaderna. Framför allt saknas kunskap om hur de sociala skillnaderna i studentmobilitet ser ut i de nordiska länderna, där utbildningssystemet i mångt och mycket särskiljer sig från övriga Europa.

Inom utbildningssociologin har det länge forskats om hur sociala ojämlikheter reproduceras genom klassbaserade ageranden i utbildningsval. Social bakgrund har visat sig ha betydelse både för *hur långt* och *vad* olika grupper studerar (Erikson & Jonsson, 1993; Byrne & McCoy, 2017; Byun & Park, 2017). Lucas (2001) teoretiska perspektiv hypotiserar att privilegierade grupper hittar kvalitativa skillnader inom varje utbildningsnivå för att säkra fördelar för sig själva när själva utbildningsnivån blivit tillgänglig för fler. Teorin är att medan de socioekonomiskt starkare grupperna säkrar de mer fördelaktiga utbildningsvalen hamnar de mindre privilegierade grupperna i utbildningsspår med mindre prestige och sämre arbetsmarknadsutsikter. Detta perspektiv flyttar fokus från att enbart se till utbildningsnivå, till att också se reproduktion av social ojämlikhet som något flerdimensionellt. I de fall där övergången till nästa utbildningssteg nått en närmast universell nivå uppmanas forskare därför också undersöka hur den sociala sorteringen ser ut inom utbildningsnivån.

I min studie kommer studierelaterade utlandsvistelser, som utbytesstudier eller utlandspraktik, att behandlas som en sådan kvalitativ utbildningsfördel. Jag kommer att utgå från utbildningssociologiska teorier för att undersöka hur de sociala skillnaderna ser ut i studentmobilitet i Finland, Norge och Sverige och studera om samma sorteringsmekanismer som tidigare observerats i fråga om utbildningsprogression kan observeras även i fallet av utlandsstudier.

1.1 EU:s mobilitetsmål och utbytesprogram

Den fria rörligheten är en av EU:s grundpelare och en viktig del i unionens tillväxtstrategi. Mobilitet i utbildning anses främja framtida rörlighet av arbetskraft och gynna kulturell förståelse (European Commission, 2015). Medlemsländernas utbildningsministrar har tillsammans kommit överens om ett mål för utbildningsmobilitet, där 20 % av de som tar examen år 2020 ska ha tillbringat en studie- eller praktikperiod utomlands. En central aspekt av att främja rörligheten för studenter och personal har varit att utveckla ett gemensamt system för erkännande av akademiska kvalifikationer mellan länder. Bologna-processen, där 48 nationer tillsammans med EU-kommissionen ingår som medlemmar, och den medföljande etableringen av det europeiska området för högre utbildning (EHEA) har inneburit reformer som införandet av ett tre-nivåsystem med kandidat-, master- och doktorsexamen och ett system för överföring av studiemeriter (ECTS) (European Commission, 2017a; EHEA, u.d.).

EU:s stora mobilitetsåtagelse inom högre utbildning är Erasmusprogrammet, en del av Erasmus+. Erasmus ger studenter möjlighet att studera eller praktisera utomlands i något av de 33 länderna som ingår i programmet under en period om 3-12 månader. I samband med utbytet utgår ett stipendium som ska täcka merkostnader under utlandsvistelsen (Universitets- och högskolerådet, 2017a). Ett annat exempel på utbytesprojekt är Nordiska Ministerrådets program Nordplus som bl.a. ger stöd till studentutbyten mellan universitet och högskolor i Norden och Baltikum (Universitets- och högskolerådet, 2017b).

Ett av de huvudsakliga syftena med Erasmus+ är främjandet av inkludering och jämlikhet. Det innebär att deltagande i mobilitetsaktiviteter inte ska hindras av sociala

eller ekonomiska svårigheter (European Commission, 2017b). Flera studier har dock visat att studenter vars föräldrar är högutbildade och/eller innehar högstatusyrken är överrepresenterade i Erasmus och andra studiemöjligheter utomlands (Commission of the European Communities, 2000; Souto Otero, 2008; Lörz, Netz, & Quast, 2016). För att nå de uppsatta målen om ett brett och jämlikt deltagande i studentmobilitet krävs en större kunskap om vad för mekanismer som hindrar vissa grupper från att delta.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka sociala skillnader i studentmobilitet i Finland, Sverige och Norge och se vilka selektionsmekanismer som kan tänkas ligga till grund för dessa. Jag avser också ställa mina forskningsfynd i relation till tidigare studier för att få en uppfattning om hur mitt undersökta fenomen skiljer sig i de nordiska länderna från resten av Europa. Jag hoppas att min studie kommer att bidra till bilden av vad den nordiska utbildningskontexten skapat för förutsättningar för ett jämlikt deltagande i utlandsstudier och om det finns mekanismer som behöver överbryggas för att eliminera eventuella sociala skillnader. Syftet kan brytas ner till två övergripande frågeställningar: Hur ser de sociala skillnaderna i studentmobilitet ut i fallet Finland, Norge och Sverige? Vad kan förklara dessa skillnader? De möjliga förklaringar som kommer att testas presenteras i kapitel 3 och testas empiriskt i kapitel 5.

2 Teori och tidigare forskning

2.1 Värdet av utlandsstudier

Utlandsvistelser i samband med studier har visat sig korrelera med flera positiva utfall för den deltagande studenten. Framförallt har personlig utveckling lyfts som en framträdande konsekvens (Janson, Schomburg, & Teichler, 2009; Halchak, 2016), men även färdigheter i främmande språk (Back & Sieloff Magnan, 2007) och förutsättningar på arbetsmarknaden (European Commission, 2014) har visat sig influeras positivt av utlandsstudier. Den inneboende kausalitetsproblematiken i studier som ämnar mäta det professionella värdet av utlandsstudier är dock viktig att lyfta. Även i studier där ett positivt samband mellan utlandsstudier och professionell eller akademisk karriär observerats finns det anledning till försiktighet i slutsatsen. Det är möjligt att karaktären på de som genomför utlandsstudier skiljer sig såpass mycket från icke-mobila att de karriärmässiga vinsterna hade infunnit sig även utan utlandserfarenheten (Messer & Wolter, 2007).

2.2 Sociala skillnader i studentmobilitet

Kommissionens rapport om Erasmusstudenters socioekonomiska bakgrund från 2000 gav en första inblick i den sociala selektiviteten i utbytesprogrammet. Undersökningen, som genomfördes 1997/1998, visade bl.a. att 59 % av Erasmusstudenterna hade minst en förälder med en examen från högre utbildning. Jämförelsevis hade 30 % av de hushåll som innehöll en student en familjeförsörjare med högre utbildning. Viktigt att notera är att studenter inte alltid bor med sina föräldrar, framför allt är det relativt ovanligt i de nordiska länderna, varför siffrorna inte är helt jämförbara (Commission of the European Communities, 2000, s. 6).

I en studie från 2008 gjorde Souto Otero en jämförelse med Kommissionens undersökning mot resultat från en undersökning utförd läsåret 2004/2005 och fann att

problematiken kvarstod. Medan proportionen av studenter som angett sina föräldrars inkomst som medel eller under medel och studenter som inte har någon förälder med högstatusyrke¹ ökat signifikant visade sig studenter som inte har någon förälder med bakgrund inom högre utbildning vara fortsatt underrepresenterade. Året då studien genomfördes hade 58 % av Erasmusstudenterna en eller två föräldrar med högre utbildning, en nästan oförändrad siffra jämfört med resultaten från 1997/1998 års undersökning. I studien genomförs inga empiriska tester av möjliga förklaringar till underrepresentationen av studenter utan högre utbildningsbakgrund, men författaren spekulerar på följande sätt:

"Parents with higher education may be more aware of the Erasmus programme and its benefits, may be more encouraging in relation to the education of their offspring or may be willing to ensure that their children do "something more" than they did when they studied for their degrees" (Souto Otero, 2008, s. 150).

Även om utlandsstudier tenderar att innebära ytterligare kostnader för den deltagande studenten har de sociala faktorerna visat sig ha en större förklarande funktion än de rent ekonomiska till varför mindre privilegierade studenter mer sällan deltar i mobilitetsprogram. Lörz, Netz och Quasts (2016) studie utgick från tyska studenter med avsikt att delta i utlandsstudier och i analysen ingick fyra kategorier av faktorer som kunde tänkas förklara de etablerade sociala skillnaderna. I detta fall var social bakgrund uttryckt som föräldrars utbildningsnivå. De två starkaste förklaringsfaktorerna visade sig vara prestationsrelaterade faktorer (betyg, subjektiv uppfattning om chansen att framgångsrikt slutföra en examen inom högre utbildning och självuppskattade färdigheter i främmande språk) och faktorer som relaterar uppfattningar om nyttan av utlandsstudier, medan kostnadsavvägningar och karaktär på utbildningen visade sig ha en mindre betydelse.

¹I artikeln formulerat som "executive, professional or technical occupation"

Ett annat angreppssätt för att förstå selektion i studentmobilitet har varit att undersöka vad studenter upplever som hinder för deltagande. En jämförelse mellan Erasmusstudenter, studenter som övervägt utlandsstudier och icke-mobila studenter visade att Erasmusstudenter och de som övervägt att delta i högre grad lyfte de finansiella frågorna som möjliga barriärer till medverkan, medan icke-mobila studenter i högre utsträckning angav familj och personliga förhållanden som anledning att inte åka. Det skulle enligt författarna kunnat tyda på att studenter överväger de personliga förhållandena först, och gör kostandsavvägningar först senare (Beerens, Huisman, Souto Otero, Vujic, & de Wit, 2013).

2.3 Det nordiska fallet

Den nordiska eller skandinaviska utbildningsmodellen kännetecknas av ett socialdemokratiskt välfärdsideal, där social rättvisa och lika möjligheter är centrala målsättningar. Historiskt sett har de skandinaviska ländernas utbildningspolitik i hög grad styrts av en egalitär vision om en skola för alla, oavsett förmåga, social bakgrund och kön, och en idé om statens ansvar att tillhandahålla dessa utbildningsmöjligheter (Blossing, Imsen, & Moos, 2014). I fråga om högre utbildning finns element som förenar de nordiska länderna och skiljer dem från övriga länder i Europa.

Based on a Sweden-Norway comparison, Dahllöf (1996, pp. 199–200) argues that there is a common Scandinavian denominator at least so far as: the number of private schools and private higher education institutions is low; higher education and research are regarded as a public good of great economic and cultural significance; higher education has been relatively well protected from severe budget cuts in state economy; a great expansion of higher education has taken place since the 1960s in student numbers and in the geographical dispersion of new institutions; instruction is free from tuition fees also at the postgraduate level; research has been concentrated on a limited number of universities and specialised institutions located in big and medium-sized cities by Scandinavian standards; international links in many directions have cultivated the research culture; the principles of lifelong learning and recurrent education are recognized; several institutions offer credit courses at a distance. (Antikainen, 2006, s. 232).

Även om det idag råder diskussioner om hur de senaste decenniernas neoliberala influenser och globaliseringsprocesser har påverkat den nordiska modellen (Antikainen, 2006; Blossing, Imsen, & Moos, 2017) finns det egenskaper hos de nordiska ländernas

system för högre utbildning som pekar på att modellen i flera centrala avseenden är intakt.

Högre utbildning är avgiftsfri i Finland och Sverige för alla EU-medborgare (Finnish National Agency for Education, u.d; Universitetskanslersämbetet, 2013, s. 20). I Norge är studier vid statliga institutioner avgiftsfria bortsett från en mindre avgift om 35-70 euro per termin som också ger medlemskap i den lokala studentorganisationen. Studenter vid privata institutioner kan behöva betala terminsavgifter, men dessa är betydligt lägre än för motsvarande utbildning i de flesta andra länder (SIU, u.d.). Systemen för ekonomiskt stöd för studenter ser lite olika ut mellan länderna. I Sverige erbjuds en kombination av lån och studiebidrag till den som är antagen vid ett universitet, högskola eller annan eftergymnasial utbildning under en begränsad tid, vanligtvis 12 terminer (CSN, 2017). I Finland har alla finska studenter tillgång till stöd i form av studielån, bostadstillägg och studiebidrag och studiestödsbeloppet baseras på studentens ålder, boendesituation, inkomst och läroanstaltsnivå (Undervisnings- och kulturministeriet, u.d.). Norges studenter har möjlighet till studielån och studenter som inte bor hemma under studierna kan få 40 % av lånet omvandlat till ett stipendium (Lånekassan, 2017). Kombinationen av stora offentliga utgifter på högre utbildning, avgiftsfrihet och statligt stöd till studenter är sällsynt i de europeiska länderna och särpräglar det nordiska systemet (European Commission/EACEA/Eurydice, 2015, ss. 38 & 129-139).

Enligt en rapport från Kommissionen från 2016 finns stora inomeuropeiska variationer relaterade till deltagande i utlandsstudier. I en regional jämförelse delades länder in i norra, södra, västra och östra Europa. Det är viktigt att poängtera att den Nordeuropeiska kategorin i Kommissionens rapport inkluderar fler länder än de nordiska länder som utgör fokus för denna uppsats. Förutom de skandinaviska länderna ingår även de anglosaxiska och några av de baltiska länderna, vilkas utbildningssystem i många avseenden skiljer sig från de skandinaviska. Några av de forskningsfynd som presenterades var att möjligheten att få Erasmusstipendium var mindre viktig för studenter från de nordeuropeiska länderna och att finansiella svårigheter i mindre utsträckning angavs som anledning till att avstå från utbyte. Istället visade sig aspekten kring familjesituation och personliga förhållanden som en större barriär för norra Europas studenter (European Commission, 2016).

Beerrens, Huisman, Souto Otero och de Wits (2016) studie visade ett liknande resultat. I deras jämförelse av studenter från 7 europeiska länder var studenterna i de nordiska länderna som ingick, Sverige och Finland, de enda som inte uppgett finansiella bekymmer som den ledande barriären till utlandsstudier. Vad gäller hemanknytning som möjlig barriär låg de nordiska länderna istället över snittet.

Endast 7 % av Nordeuropas icke-mobila studenter² rapporterade att de hade ansökt till en Erasmusaktivitet men inte blivit antagna enligt Kommissionens rapport, jämfört med nästan 20 % av de svarande från östra och södra Europa, vilket tyder på ett generellt mindre intresse för Erasmusprogrammet i de Nordeuropeiska länderna. Vad gäller den socioekonomiska bakgrunden uppvisade de nordiska länderna samma mönster som övriga Europa. 53 % av de mobila och 55 % av Erasmusstudenterna hade akademisk bakgrund³, jämfört med 38 % av icke-mobila studenter i de nordiska länderna, siffror som nästan exakt speglar de europeiska snitten. Störst överrepresentation av studenter med högre utbildningsbakgrund fanns i de östra länderna. Förutom att ha den minsta andelen studenter som sökt men blivit nekade utlandsstudier, visade de Nordeuropeiska länderna de lägsta poängen i samtliga kategorier av anledningar att avstå från utlandsstudier. Detta betyder enligt författarna att barriärerna till utlandsstudier är som lägst i norra Europa (European Commission, 2016). Eftersom konkurrensen om platser i utbytesprogram är såpass liten i norra Europa är det rimligt att anta att akademisk nivå inte är avgörande för huruvida nordiska studenter åker på utbyten. Få sökande till utbytesplatser leder rimligtvis till att platserna är lättare att få.

2.4 Social snedrekrytering i högre utbildning

Det teoretiska ramverk som ligger till grund för denna uppsats är inriktat på att förklara hur social bakgrund påverkar individers utbildningsprogression. Erikson och Jonssons

² Med icke-mobila menas studenter utan utlandserfarenhet i samband med studier. Med mobila studenter avses de som har utfört eller som har för avsikt att delta utföra utlandsstudier eller -praktik.

³ Minst en förälder har gått på universitet.

(1993) ansedda utredning "*Ursprung och utbildning*" visar på att klassbakgrund har en påverkan på både vertikala (till vilken nivå individer studerar) och horisontella (vad som studeras) utbildningsval. Även givet att betygen varit på samma nivå har skillnaderna i utbildningsvalen mellan grupper med olika sociala bakgrunder varit tydliga, vilket tyder på att det även finns andra mekanismer som styr den studerandes vägval.

Müller och Karle menar att betydelsen av social bakgrund är starkast i de tidigare stadierna av utbildning och svagare i högre utbildningsnivåer. Enligt deras Life Course Perspective (LCP) gör förändringar i förhållandet mellan barn och föräldrar att effekten av föräldrarnas sociala bakgrund avtar. Ju mindre socialt och ekonomiskt beroende en studerande är av sina föräldrar, desto mindre påverkar föräldrarnas bakgrund den studerandes utbildningsprocess (Müller & Karle, 1993; Lucas, 2001, s. 1646). Det nordiska systemet för högre utbildning är utformat på ett sådant sätt att det ger ett förhållandevist stort utrymme för ekonomiskt oberoende från föräldrar. Detta illustreras bland annat i att andelen unga som bor med sina föräldrar är betydligt lägre i de nordiska länderna, bortsett Island, än någon annanstans i Europa (Eurostat, 2017). Det samma gäller för studenter i stort. I Finland, Norge och Sverige är andelen studenter som bor med sina föräldrar 3,7 %, 8,8 % och 11,9 % respektive, jämfört med exempelvis Italien där motsvarande andel är 74,8 % (Eurostudent, u.d.a). Enligt LCP-teorin skulle den tidiga ekonomiska och sociala frigörelsen från föräldrar i de nordiska länderna också göra att den sociala bakgrunden hos studenter minskar i betydelse jämfört med länder där det ekonomiska beroendet av föräldrar hos unga är stort.

Det teoretiska perspektivet Effectively Maintained Inequality (EMI), utvecklat av Lucas (2001), utgår från hypotesen att föräldrar från socioekonomiskt starkare grupper agerar för att säkra det mest fördelaktiga utbildningsalternativet för sina barn. Där kvantitativa fördelar, alltså ytterligare utbildning, är möjliga ser föräldrar till att säkra dessa, men även i fråga om kvalitativa fördelar, exempelvis utbildningsinriktningar med bättre arbetsmarknadsutsikter eller inriktningar som ger bredare behörighet för vidare utbildning, är föräldrarna måna om att vägleda sina barn mot det mest lönsamma alternativet. Tack vare större ekonomiska och sociala resurser, kunskap och information kan de socioekonomiskt starkare föräldrarna orientera sina barn i utbildningsvalen. Idén

om kvantitativa och kvalitativa fördelar i utbildning kan kopplas till redogörelsen för vertikala och horisontella utbildningsval ovan, då kvantitativa fördelar erhålls genom vidare utbildning och kvalitativa genom val av innehåll i utbildningen. De som förespråkar EMI-teorin menar att båda dessa dimensioner måste tas hänsyn till för att kunna förklara ojämlikhet i samtiden eftersom kvantitativa utökningar av utbildning, d.v.s. att fler studerar längre, innebär en förändring i dynamiken kring hur ojämlikhet reproduceras. I praktiken skulle det betyda att när en nivå av utbildning går från att vara tillgänglig för ett fåtal till att bli tillgänglig för fler, eller alla, finner socioekonomiskt starkare grupper andra sätt att säkra fördelar genom att välja utbildningsprogram med mer prestige eller bättre arbetsmarknadsutsikter (Lucas & Byrne, 2017a). Flera studier har funnit EMI-perspektivet relevant för att undersöka socioekonomiska skillnader i sannolikheten för övergång till olika nivåer och typer av utbildningar (Byrne & McCoy, 2017; Byun & Park, 2017), medan andra menar på att det är individers förmåga snarare än sociala bakgrund som påverkar utbildningsprogressionen (Marks, 2017). Hällsten (2010) tillämpade teorin i en svensk kontext för att studera utbildningsval i förhållande till klassbakgrund⁴ och fann att personer från socioekonomiskt starkare familjebakgrunder valde utbildningar med förväntat högre löner, mer kvalificerade arbeten och lägre risk för arbetslöshet.

Även om Lucas sedermera utvecklat EMI till att innefatta en mer reglerad forskningsmetod (för mer information se Lucas & Byrne, 2017b), är det kärnteorin som kommer att användas för min undersökning. De metodologiska principerna rör bl.a. vad för variabler som bör ingå och hur populationen för studien bör väljas. Med hänsyn till att fenomenet som ska undersökas (studentmobilitet) i flera avseenden skiljer sig från de som tidigare forskats om efter EMI:s principer kommer jag inte att lägga någon vikt vid de av Lucas preciserade principerna. Som ovan redovisat pekar forskning på att värdet av utlandsstudier framför allt ligger i den personliga utvecklingen och det kan därför inte enbart mätas i belöning i form av lönenivåer eller lägre risk för arbetslöshet. Dessutom

⁴ I Hällstens artikel mäts klassbakgrund genom föräldrarnas yrken.

kan det professionella värdet av utlandserfarenheter variera kraftigt mellan olika utbildningsområden och arbetssektorer, beroende exempelvis på hur internationell arbetsmarknaden inom fältet är eller hur viktigt kulturell förståelse är i arbetet. Till skillnad från tidigare studier kan jag inte heller faktorerera in huruvida olika val ger behörighet till vidare utbildningsnivåer eller inte, eftersom utlandsstudier inte är ett inneboende krav för akademisk vidareutbildning. Istället utgår min undersökningen från det tidigare forskningsfyndet att mobila studenter värderar sin utlandserfarenhet högt (Souto Otero, *The Socio-Economic Background of Erasmus Students: A Trend Towards Wider Inclusion?*, 2008). En sådan utlandsvistelse i samband med studier kan därför betraktas som en kvalitativ, eller horisontell, förmån och behandlas utifrån Lucas EMI-perspektiv.

3 Preciserade forskningsfrågor och hypoteser

Med utgångspunkt i utbildningssociologiska teorier om hur social bakgrund påverkar individens utbildningsprogression ämnar jag undersöka hur de sociala skillnaderna ser ut i de nordiska länderna och vilka förklaringsmekanismer som kan tänkas ligga till grund för dem. I enlighet med LCP-teorin hypotiserar jag att studenter utan högre utbildningsbakgrund inte är fullt lika underrepresenterade i de nordiska länderna som i Europa i stort. Detta med hänsyn till att nordiska studenter är relativt sett ekonomiskt och socialt oberoende från föräldrarna och därmed inte påverkas i lika stor utsträckning av sina föräldrars bakgrund. Den första preciserade forskningsfrågan lyder således: Är gapet i studentmobilitet mellan studenter med och utan högutbildade föräldrar mindre i de nordiska länderna än i övriga Europa?

H1: Studenter med högutbildade föräldrar är överrepresenterade bland de med studierelaterade utlandserfarenheter, men mindre så i de nordiska länderna än i övriga Europa.

Gällande möjliga förklaringar till existerande sociala skillnader testas EMI-teorins hypotes att socioekonomiskt starkare föräldrar använder sin ställning och sina kunskaper för att säkra de mest fördelaktiga utbildningsalternativen för sina barn. Teorin appliceras genom att jag testar om en högre grad av uppmuntran från familj kan förklara överrepresentationen av studenter med högutbildade föräldrar. Den andra forskningsfrågan lyder: Blir studenter med högutbildade föräldrar i högre grad uppmuntrade av sina närstående att ta tillvara på möjligheter att studera utomlands och kan detta i så fall förklara de sociala skillnaderna i studentmobilitet?

För att undersöka om det finns andra mekanismer som kan förklara överrepresentationen av studenter med högutbildade föräldrar inkluderas också fyra andra möjliga förklaringsvariabler i analysen: självuppfattad akademisk nivå, kön, ämnesfält för studier och ålder.

H2: Att studenter med högutbildade föräldrar är överrepresenterade bland de med studierelaterade utlandserfarenheter kan förklaras av att de i högre grad känner sig uppmuntrade att åka utomlands för studier och/eller praktik.

Eftersom faktiska och självuppfattade, prestationsrelaterade faktorer visade sig ha ett starkt förklaringsvärde i Lörz, Netz och Quasts (2016) studie kommer en variabel som relaterar till akademisk nivå inkluderas.

H3: Att studenter med högutbildade föräldrar är överrepresenterade bland de med studierelaterade utlandserfarenheter kan förklaras av att de har större tilltro sin egen akademiska nivå som än andra studenter.

Tidigare studier visat att fler kvinnliga än manliga studenter deltar i utbytesprogram (Souto Otero & McCoshan, 2006; European Commission, 2014). Å andra sidan är manliga studenter underrepresenterade bland studenter vars föräldrar saknar högre utbildning, enligt Eurostudent (u.d.b), vilket gör det till en intressant variabel att undersöka. Kopplingen mellan föräldrars utbildningsbakgrund, kön och utlandsstudier är inte teoretiskt given, men variabeln inkluderas ändå som kontrollvariabel med hänsyn till ovan nämnda samband.

H4: Att studenter med högutbildade föräldrar är överrepresenterade bland de med studierelaterade utlandserfarenheter kan förklaras av studentens kön.

Jag kontrollerar också för ämnesfält för studier eftersom vissa ämnen, som språkstudier, är bättre lämpade för utlandsstudier, medan andra, som lärarutbildningar, är mer nationellt präglade. Kommissionens rapport visade att vissa ämnesområden var överrepresenterade bland de mobila studenterna (European Commission, 2014, s. 37) och tidigare studier har också visat att olika sociala grupper tenderar att välja olika utbildningsprogram (Hällsten, 2010).

H5: Att studenter med högutbildade föräldrar är överrepresenterade bland de med studierelaterade utlandserfarenheter kan förklaras av att de väljer andra utbildningsprogram.

Även vissa åldersgrupper har visat sig överrepresenterade i utlandsstudier. Studenter under 20 år och äldre studenter är mindre troliga att delta (European Commission, 2014, s. 34). Samtidigt är studenter utan högutbildade föräldrar mer troliga att påbörja sin utbildning senare (Hauschildt, Gwosć, Netz, & Mishra, 2015, s. 35). Att studenter utan högre utbildningsbakgrund är äldre när de påbörjar sina studier skulle därför kunna förklara varför de i mindre utsträckning deltar i utlandsstudier.

H6: Att studenter med högutbildade föräldrar är överrepresenterade bland de med studierelaterade utlandserfarenheter kan förklaras av studentens ålder.

4 Metod och material

4.1 Metodval

Jag kommer att göra en kvantitativ studie i form av en linjär regressionsanalys som utgår från fokalsambandet föräldrars utbildningsnivå och om studenten har eller i nuläget deltar i utlandsstudier eller -praktik. Som huvudsaklig förklarande variabel kommer jag att använda uppmuntran från familj och vänner och jag kommer att kontrollera för fyra andra möjliga förklaringsvariabler: kön, akademiska prestationer, ämnesfält för studierna och ålder. Det primära målet med min studie är att förklara ett eventuellt samband mellan social bakgrund och huruvida studenten har någon studierelaterad utlandserfarenhet, inte att skapa en förklaringsmodell till varför studenter åker på utlandsstudier. Tanken med studien är att se till de nordiska länderna som helhet, men för att kontrollera om det finns några större skillnader länderna emellan genomförs också samma analys för varje land för sig och resultaten av dessa presenteras i Bilaga 1.

En annan möjlig metod hade varit att utföra kvalitativa intervjustudier där jag intervjuar tidigare Erasmusstudenter om deras upplevelser. Fördelen med en sådan studie hade varit att jag hade kunnat fokusera på enbart Erasmusprogrammet, som bistår med stipendier oberoende av studentens ekonomiska situation. Dessutom hade jag kunnat sätta studien i en svensk kontext och därmed haft utrymme att fördjupa kunskapen om det svenska systemet för högre utbildning. Eftersom jag vill uppnå någon mån av generaliserbarhet anser jag ändå att en kvantitativ studie är mest lämpad, särskilt som jag då kan ställa min undersökning i relation till tidigare kvantitativa studier på området.

När en regressionsanalys ska göras med en dikotom beroende variabel är det vanligt att använda sig av en logistisk regressionsmetod. Det finns dock starka argument mot detta. Svårigheten med logistisk regression är att det inte är möjligt att tolka och jämföra koefficienter mellan olika modeller på samma sätt som i en linjär regression (Mood, 2010). För min studie är en sådan jämförelse nödvändig. Syftet är att se om förklaringsvariabeln, uppmuntran från familj och vänner, fångar upp en eventuell samvariation mellan föräldrars utbildningsnivå och utlandsvistelser. Jag kommer därefter

köra samma analys, fast med en kontrollvariabel i taget, för att se om samvariation också skulle kunna förklaras av andra faktorer. På så vis hoppas jag kunna få en bättre förståelse för vilka mekanismer som ligger bakom en eventuell överrepresentation av studenter med högutbildade föräldrar.

Kritiken mot att göra linjära regressionsanalyser när den beroende variabel är dikotom grundar sig framför allt i att interceptet (det förväntade värdet på den beroende variabeln när värdet på den oberoende variabeln är lika med 0) kan anta värden som både är mindre än 0 och högre än 1. I en analys där den beroende variabeln bara har två värden (0 eller 1) innebär det att den beroende variabeln skulle kunna ha ett förväntat värde som är under minimumvärdet eller över maxvärdet, vilket kan uppfattas som märkligt. Detta är förstås teoretiskt möjligt, men i min analys har inte det problemet uppstått, vilket framgår av tabell 3 och 4 i kapitel 5. I övrigt gör enkelheten i linjära regressioner att metoden är användbar även i fall då den beroende variabeln är dikotom och den tillämpas ofta i ekonomiska studier (Wooldridge, 2015, ss. 224-227).

4.2 Data

Datamaterialet som används i min studie kommer från Survey on International Student Mobility 2013 (hädanefter SISM) som insamlades genom online-enkäter via institutioner i Sverige, Finland och Norge under 2012. I materialet ingår sista års-studenter på kandidat- och masternivå, både med och utan utlandserfarenhet. Samtliga respondenter är inskrivna på ett lärosäte i Sverige, Finland eller Norge och i den mån inkommande utbytesstudenter har deltagit, så har deras svar tagits bort (NSD, u.d.). Enkäten är utförd på engelska, vilket skulle kunna ha en påverkan på vilka som väljer att svara, men eliminerar också potentiella översättningsproblem.

Flera önskvärda förklaringsvariabler, exempelvis de som relaterar till ekonomiska övervägningar och uppfattning kring värdet av utlandsstudier, saknas i materialet. Materialet är därför inte optimalt för studien, men det är det som finns. Ursprungligen avsåg jag att använda den datamängd som ingår i Eurostudents databas. Eurostudents material är rikare på möjliga förklaringsvariabler, fler länder ingår och svarsfrekvensen är högre (Hauschildt, Gwosć, Netz, & Mishra, 2015). Tillgång till individdata visade sig

dock mycket svår. Eurostudent publicerar enbart aggregerad statistik och individdata kan därför bara erhållas via respektive nationell undersökningsgrupp. Även om jag fått tillgång till de nationella dataseten, vilket bara visade sig möjligt för vissa länder, hade översättning och sammanslagning av materialen varit allt för tidskrävande för att kunna utföras inom ramarna för denna uppsats. Eurostudents material kommer istället användas för jämförelser med SISM.

Gällande urvalet så bistod CSN med ett slumpmässigt urval från 44 svenska lärosäten, de norska svarande kom från 20 olika lärosäten och de finska från 10. I Sverige och Finland finns 44 lärosäten vardera och i Norge finns det fler (European Commission/EACEA/Eurydice, 2015, s. 36). Den mycket låga svarsfrekvensen, 13,5 %, och den icke slumpmässiga urvalsprocessen i Norge och Finland gör det nödvändigt att förhålla materialet mot andra källor, men det totala antalet godkända uppgår i 6531, vilket är fullgott för en statistisk analys. För jämförelse används statistik från Unescos databas, där materialet är insamlat genom både register och enkäter (Unesco, u.d.). De data som hänvisas till är från 2013 för att direkt kunna förhållas till resultaten från SISM-undersökningen. Även statistik från Eurostudentens databas används i jämförande syfte. Eurostudents enkätundersökningar bygger på slumpmässiga urval och har en högre svarsfrekvens om 33-44 % för de tre länderna. Materialet samlades in 2012-2014 och inkluderar studenter i högre utbildning (Hauschildt, Gwosć, Netz, & Mishra, 2015, ss. 255-256).

Andelen kvinnor bland de svarande i SISM-undersökningen är 73,7 % från Finland, 62,4 % från Norge och 57,1 % från Sverige. Andel kvinnor i kandidat- och masterprogram 2013 enligt Unesco är i Finland 53,8 %, Norge 60,4 % och i Sverige 61,0 %. Andelen kvinnor i undersökningen samstämmer alltså ganska bra med Unescos statistik över studentpopulationen för Norge och Sverige, medan det finns en kraftig överrepresentation bland respondenterna från Finland. Eftersom jag inte funnit ett sätt att aktivera en viktvariabel för endast de finska respondenterna används ingen viktvariabel för kön i analysen, då den hade påverkat samtliga fall. Istället har jag skapat en viktvariabel baserad på Unescos siffror som används i landsjämförelsen för Finland i Bilaga 1.

Åldern på respondenterna är svårare att jämföra med andra data, eftersom den ofta redovisas i olika grupperingar. Det går ändå att fastslå att det förekommer en något större andel yngre respondenter i SISM än i Eurostudents undersökning.

Jämförelser vad gäller ämnesfält för studier är problematiska eftersom kategoriseringen av ämnen kan skilja sig mellan olika undersökningar och det framgår sällan exakt vilka ämnen som ingår i vilka kategorier. I Unescos databas presenteras endast data över ämnesfält för all eftergymnasial utbildning samlad, vilket kan inkludera yrkesutbildningar och folkhögskola, och de kan därför inte användas som referens. Med hänsyn till indelningen av ämnesfält är inte heller Eurostudents data helt jämförbar och jag avstår därför från att göra jämförelser (och eventuella viktvariabler). Istället uppmanar jag till medvetenhet om att det kan finnas vissa representationsproblem i materialet som inte har uppmärksammats.

Vad gäller föräldrars utbildning har 65,7 % av respondenterna i SISM-undersökningen minst en förälder med högre utbildning. Studenter vars föräldrar har högre utbildning enligt Eurostudent ligger i Finland på 66,2 %, Norge 63,9 %, Sverige 61,6 %. Andelen av populationen med någon typ av högre utbildning ligger på runt 30 % i alla tre länder enligt Unesco. Siffrorna från SISM-undersökning överensstämmer alltså väl med Eurostudents och visar att studentpopulationen skiljer sig kraftigt från populationen i stort vad gäller föräldrars utbildningsbakgrund.

I SISM-undersökningen har 27,8 % av de svarande angett de tidigare studerat eller gjort praktik utomlands och 10,2 % att de gör det nu. Sammantaget har 34,5 % av respondenterna gjort utlandsvistelser kopplat till studierna och/eller gör det nu. Enligt OECD:s publikation *Education at a glance* (2014, s. 360) var andelen av studenter i eftergymnasial utbildning som studerade utomlands år 2013 i Sverige 5 %, Finland 4 % och Norge 8 %. En rapport från UKÄ visade att 14 % av de svenska studenter som tog examen läsåret 2012/13 genomfört en utlandsvistelse under sina studier (Universitets- och högskolerådet, 2016, ss. 7-8). Studenter med mobilitetserfarenhet är alltså överrepresenterade i undersökningen. Förutom ovan nämnda problem finns dock inget som tyder på att de mobila och icke-mobila svarande inte skulle vara representativa för

sina respektive grupper. Eftersom dessa grupper är åtskilda genom min studie bör överrepresentationen av mobila studenter därför inte vara problematisk. Sammanfattningsvis så finns det problem med hur urvalet har gjorts, men utfallet ser ut att vara bra.

4.3 Variabler

Den beroende variabeln handlar om huruvida studenten har någon utlandserfarenhet kopplad till sina studier och är operationaliserad i två frågor i enkäten, "*Are you studying or doing a placement/internship abroad at the moment (for at least three months)?*" och "*Have you previously studied or done a placement/internship abroad (for at least three months) as a part of your current studies?*", på vilka studenten kunnat svara ja eller nej. Viktigt att notera är att den andra frågan enbart syftar till pågående studier, vilket gör att eventuella utlandsvistelser under tidigare studier inte räknas med i undersökningen. Jag har slagit ihop de två variablerna och kodat om dem till en dummyvariabel där 0 betyder att studenten inte har någon studierelaterad utlandserfarenhet och 1 att studenten antingen har genomfört en studierelaterad utlandsvistelse och/eller gör det nu.

Min centrala, oberoende variabel relaterar till studentens sociala bakgrund och är operationaliserad via föräldrars högsta erhållna utbildning. Andra faktorer, som föräldrars inkomst och yrkesstatus, utgör också viktiga dimensioner av individens sociala bakgrund, men ingår inte i SISM-undersökningen. Lörz, Netz och Quast (2016, s. 160) utgick från föräldrars utbildning som variabel för att representera social bakgrund, men testade för andra bakgrundsvariabler och fann inga substantiella förändringar i resultaten. Det tyder på att föräldrars utbildningsnivå är tätt sammanlänkad med andra faktorer kring social bakgrund. Dessutom var just föräldrars utbildningsnivå den bakgrundsfaktor som kvarstod som närmast oförändrad bland Erasmusdeltagare mellan 1997/1998 och 2004/2005 (Souto Otero, 2008), vilket gör det till en intressant variabel att undersöka vidare. Variabeln förekommer i två frågor: "*What's your mother's highest education?*" och "*What's your father's highest education?*". Respondenten har fått välja mellan svarsalternativen "*Compulsory education*", "*Upper secondary school*", "*Vocational education*", "*Higher education*" och "*I don't know*". Eftersom frågan inte specificerar om

det enbart är fullbordade studier som åsyftas eller inte finns en risk att den tolkas olika. Jag tror dock att den risken är såpass liten att den inte kommer att påverka resultaten nämnvärt. För att kunna förhålla mina resultat till tidigare forskningsfynd, i synnerhet Kommissionens rapport (European Commission, 2016), har jag slagit ihop och kodat om variablerna till en dummyvariabel där 0 betyder att ingen av föräldrarna har högre utbildning ("*Higher education*") och 1 att minst en förälder har högre utbildning. De respondenter som svarat "*I don't know*" har räknats bort från undersökningen.

Min huvudsakliga förklarande variabeln rör uppmuntran från familj och vänner och frågan i enkäten är formulerad som "*Have any of the following encouraged you to go abroad for studies/placement/internship? (...) Friends and/or family*" med de fyra svarsalternativen "*Not at all*", "*Just a little*", "*Some*" och "*A lot*". För att förenkla analysen har jag slagit ihop svaren till två kategorier och kodat om till en dummyvariabel där 0 betyder "*Not at all/just a little*" och 1 betyder "*Some/a lot*". Idealt sett hade uppmuntran från vänner respektive familj varit uppdelade i varsin variabel så att jag kunnat undersöka dem separat. Fokus för min studie ligger på föräldrarnas sociala bakgrund, snarare än det sociala nätverket i stort, varför en variabel som fokuserade på enbart uppmuntran från föräldrar hade varit bättre lämpad för min studie. Eftersom familj är inkluderad i variabeln tror jag ändå att jag kommer finna en betydelsefull samvariation mellan den och föräldrars utbildningsbakgrund.

4.4 Övriga förklaringsvariabler

För att se om det finns andra variabler som kan förklara en eventuell samvariation mellan föräldrars utbildningsnivå och huruvida studenten har studierelaterade utlandserfarenheter kommer jag att kontrollera för ämnesområde för studier, självuppfattad akademisk nivå, kön och ålder.

För att kontrollera för ämnesfält för studier kommer frågan "*What is your (main) subject area?*" inkluderas i analysen. I enkäten fanns 16 svarsalternativ och resultaten visar en låg spridning mellan de olika ämnesområdena. Eftersom flera grupper är väldigt små har jag slagit ihop några av dem till sammanlagt nio ämneskategorier. Jag har då också valt att ta bort kategorin "*Other areas*" för att få tydlighet i analysen. Då de ämnen som

slagits ihop med andra innehåller såpass få respondenter bör sammanslagningen inte få någon större effekt på resultaten. Varje kategori har kodats om till en dummyvariabel.

I materialet finns ingen variabel som handlar om faktiska betyg, så istället använder jag frågan om självuppfattad akademisk nivå. Frågan är ställd som "*How do you see your own academic level, compared to other students?*" med fem svarsalternativ från långt under medel till högt över medel. Då jag är ute efter att undersöka om en eventuell överrepresentation av studenter med högutbildade föräldrar kan förklaras av att dessa studenter presterar bättre i sina studier har jag kodat om variabeln till en dummyvariabel där "*Far below the average*", "*A bit below the average*" och "*About average*" är 0 och "*Above the average*" och "*High above the average*" är 1. Variabeln är inte optimal eftersom den bygger på hur studenten själv ser på sin nivå i förhållande till andra studenter, en uppfattning som inte nödvändigtvis överensstämmer med de faktiska förhållandena. Jag tror trots det att variabeln kan ge en fingervisning om studentens akademiska prestationer. Framförallt visar den på ett förtroende för den egna akademiska förmågan, vilket skulle kunna ha betydelse för studentens självuppskattade chans att bli antagen till en utbytes- eller praktikplats och att framgångsrikt genomföra en akademisk utlandsvistelse.

Jag har också valt att kontrollera för kön och inkluderar därför variabeln "*What is your gender?*". Variabeln har dummy-kodats om så att "man" är 0 och "kvinna" är 1.

Min åldersvariabel är formulerad i frågan "*How old are you?*". I materialet från SISM-undersökningen är variabeln kodad som en kontinuerlig skala fram till 41 år och uppåt, varifrån åldrarna slagits ihop till tre kategorier. Eftersom variabeln därför inte kan behandlas som en intervall- eller kvotskala har jag kodat om den till fem åldersgrupper och skapat dummyvariabler av dem. Tre åldersgrupper fanns som nämnt redan i materialet, 41-50, 51-60 och över 60 år, och för att besluta om hur resterande svarande bör kategoriseras har jag undersökt hur deltagande i utlandsvistelser ser ut i olika åldrar. Som kan observeras i Tabell 1 avtar frekvensen av studenter med studierelaterad utlandserfarenhet ungefär runt svarsalternativet 30 år, med ett ganska stort glapp mellan 29 (32,7 % har utlandserfarenhet) och 30 (25,3 %), och jag har därför valt att slå ihop

kvarvarande åldrar till åldersgrupperna 20-29 och 30-40. Inga av respondenterna var under 20 år.

Tabell nr 1. Korstabell över utlandsvistelse och ålder, uttryckt i procent.

Ålder	Studierelaterad utlandsvistelse		
	Nej	Ja	Totalt (antal)
20	54,5	45,5	100 (11)
21	73,2	26,8	100 (373)
22	68,1	31,9	100 (715)
23	63,9	36,1	100 (1037)
24	59,5	40,5	100 (1104)
25	59,3	40,7	100 (904)
26	60,9	39,1	100 (619)
27	60,9	39,1	100 (419)
28	66,0	34,0	100 (297)
29	67,3	32,7	100 (208)
30	74,7	25,3	100 (158)
31	75,9	24,1	100 (108)
32	71,9	28,1	100 (89)
33	74,0	26,0	100 (73)
34	84,1	15,9	100 (44)
35	88,5	11,5	100 (52)
36	71,9	28,1	100 (57)
37	88,5	11,5	100 (52)
38	87,1	12,9	100 (31)
39	77,3	22,7	100 (22)
40	86,8	13,2	100 (38)
41-50	87,0	13,0	100 (146)
51-60	88,4	11,6	100 (43)
Över 60	80,0	20,0	100 (5)
Totalt	65,5	34,5	100 (6605)

5 Resultat

Min första hypotes testas i en korstabell i vilken andelen studenter med minst en högutbildad förälder framgår i de mobila och icke-mobila grupperna. Resultaten förhålls sedan mot resultat från tidigare studier. Därefter presenteras resultaten från regressionsanalyserna. Varje möjlig förklaringsvariabel har analyserats för sig och presenteras i varsin modell för att möjliggöra en jämförelse av vilka variabler som fångar upp mest av samvariationen mellan föräldrars utbildningsbakgrund och huruvida studenten har studierelaterade utlandserfarenheter.

Tabell nr. 2: Korstabell över utlandsvistelse och föräldrars utbildningsbakgrund, uttryckt i procent.

Föräldrars utbildningsbakgrund	Studierelaterad utlandsvistelse		
	Aldrig	Har gjort och/eller gör nu	Totalt (antal)
Ingen förälder har högre utbildning	35,8	31,4	34,3 (2073)
Minst en förälder har högre utbildning	64,2	68,6	65,7 (3979)
Totalt	100 (3930)	100 (2122)	100 (6052)

Tabell 2 visar andelen studenter med och utan studierelaterade utlandserfarenheter som har minst en högutbildad förälder. Bortfallet i analysen är lågt och ligger på 7 %. Som framgår av tabellen har 68,6 % av studenterna med utlandserfarenhet minst en högutbildad förälder, jämfört med 64,2 % av de icke-mobila studenterna. Alltså finns en viss överrepresentation av studenter med högutbildade föräldrar bland de mobila studenterna. Dessa siffror kan jämföras med resultatet av Kommissionens undersökning från 2013 som visade att 55 % av Erasmusstudenterna och 53 % av alla mobila studenter hade akademisk bakgrund jämfört med 38 % av icke-mobila studenter i Nordeuropa. Snittet för alla deltagande europeiska länder var 54 % av Erasmusstudenterna, 53 % av alla mobila och 38 % av de icke-mobila studenterna (European Commission, 2016, s. 35).

Det innebär att det finns vissa sociala skillnader i studentmobilitet i Sverige, Finland och Norge, men de är betydligt mindre än i Nordeuropa och Europa i stort. Min första hypotes har således bekräftats. Nedan följer de modeller som testar möjliga förklaringar till de sociala skillnaderna.

Tabell nr. 3: Regressionsanalys modell 1-3. Beroende variabel: Studierelaterad utlandsvistelse.

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Föräldrars utbildningsbakgrund (Minst en har högre utbildning)	,053***	,008	,050***
Uppmuntran från familj och/eller vänner (En del/mycket)		,328***	
Självuppfattad akademisk nivå (Över medel)			,056***
Intercept	,319	,179	,296
R²_{adj}	,003	,118	,006
n	5476	5476	5476

Signifikansnivåer: +: $p < 0,1$, *: $p < 0,05$, **: $p < 0,01$, ***: $p < 0,001$

Tabell nr. 4: Regressionsanalys modell 4-6. Beroende variabel: Studierelaterad utlandsvistelse.

	Modell 4	Modell 5	Modell 6
Minst en förälder har högre utbildning	,054***	,049***	,038**
Kvinna	,056***		
Ämnesfält (ref. pedagogiska utbildningar)			
<i>Konst/arkitektur</i>		,150***	
<i>Business studies</i>		,248***	
<i>Ingenjörsvetenskap och teknologi</i>		,129***	
<i>Språk och humaniora</i>		,223***	
<i>Juridik</i>		,265***	
<i>Medicinska studier</i>		,028	
<i>Naturvetenskap</i>		,099**	
<i>Samhällsvetenskap</i>		,218***	
Ålder (ref. 30-40)			
<i>20-29</i>			,167***
<i>41-50</i>			-,049
<i>51-60</i>			-,102
<i>Över 60</i>			,135
Intercept	,284	,171	,186
R²_{adj}	,006	,032	,018
n	5476	5476	5476

Signifikansnivåer: +: $p < 0,1$, *: $p < 0,05$, **: $p < 0,01$, ***: $p < 0,001$

För att värdena i analysen ska vara helt jämförbara har jag sett till att samma urval ingår i samtliga modeller. Detta genom att skapa ett filter så att enbart de respondenter som svarat på alla variabelfrågor inkluderas. Bortfallet blir följaktligen större, men gör att jag kan jämföra värden mellan modellerna på ett korrekt sätt. Bortfallet ligger på 16 %, vilket

är relativt lågt. I modell 1 ingår de variabler som utgör mitt fokalsamband, föräldrars utbildningsbakgrund och huruvida studenten har någon studierrelaterad utlandsvistelse. Från modellen framgår att samvariationen mellan föräldrars utbildningsbakgrund och studierrelaterad utlandserfarenhet är svag, men signifikant på 0,001-nivån. Det betyder att jag med 99,9 % säkerhet kan säga att koefficienten inte är 0⁵. Samvariationen går som förväntat i en positiv riktning, vilket betyder att chansen att studenten har en studierrelaterad utlandserfarenhet ökar om studenten också har minst en högutbildad förälder. Dessa resultat framgår också, som tidigare presenterat, i tabell 2. I modell 2 inkluderas min huvudsakliga förklaringsvariabel, om studenten blivit uppmuntrad av familj och vänner att åka utomlands för studier, som fångar upp närmast all samvariation mellan föräldrars utbildningsbakgrund och studierrelaterade utlandsvistelser, vilket framgår av att värdet på b-koefficienten för föräldrars utbildningsbakgrund gått ner från 0,053 till 0,008 och värdet är inte längre signifikant. Detta kan tolkas som att överrepresentationen av studenter med minst en högutbildad förälder kan förklaras nästan fullkomligt av att de fått större uppmuntran från familj och/eller vänner⁶. Modellen som inkluderar uppmuntran från familj och vänner är även den modell med det högsta justerade R²-värdet, ett värde som kan tolkas som att variationen till ca 12 % kan förklaras av om studenten uppmuntrats av familj och vänner att göra så.

Variablerna som syftar till studentens självuppfattade akademiska nivå och kön går båda i förväntad positiv riktning, men fångar upp ytterst lite eller ingen av samvariationen

⁵ Det finns anledning till en viss försiktighet i tolkningen av signifikans för koefficienterna, eftersom urvalet för Finland och Norge inte är slumpmässigt.

⁶ För att kontrollera för en eventuell kausalitetsproblematik, d.v.s. att uppmuntran kommer först efter visat intresse för utlandsstudier, har jag också kört korstabeller med sambands- och signifikansmått för föräldrars utbildningsbakgrund och uppmuntran från familj och/eller vänner för 1) den mobila gruppen, 2) den grupp som tänkt åka, men ännu inte gjort det och 3) den grupp som aldrig haft för avsikt att göra det. Samma samband mellan de två variablerna fanns i samtliga grupper. Att de med högutbildade föräldrar fått en högre grad av uppmuntran även bland de som aldrig haft för avsikt att åka utomlands stärker teorin att valet att åka utomlands kommer som en konsekvens av att bli uppmuntrad att göra så, snarare än tvärtom.

mellan utbildningsbakgrund och utlandserfarenhet. Modell 5 som inkluderar studentens ämnesfält är den som, efter modell 2 med uppmuntran från familj och vänner som förklarande variabel, har det högsta R^2 -värdet. Variabeln fångar dock upp mycket lite av samvariationen mellan föräldrars utbildningsbakgrund och huruvida studenten har någon utlandserfarenhet.

Gällande ålder så visar modell 6 väntade resultat. Yngre åldrar korrelerar positivt med studierelaterade utlandsvistelser, medan de äldre åldersgrupperna uppvisar en negativ samvariation. Koefficienterna för de äldre åldrarna är dock inte signifikanta och det går därmed inte att utesluta att koefficienterna är lika med 0. Koefficienten för åldersgruppen 20-29 är däremot signifikant på 0,001-nivån. Yngre studenter är alltså mer troliga att ha studierelaterade utlandserfarenheter än äldre studenter. Variabeln fångar också upp en del av samvariationen mellan föräldrars utbildningsbakgrund och utlandsvistelser.

Sammanfattningsvis så uppvisar samtliga kontrollvariabler en viss samvariation med huruvida studenten har studierelaterade utlandserfarenheter, men endast uppmuntran från familj och vänner fångar upp en substantiell del av sambandet mellan social bakgrund och utlandsstudier. Landsjämförelserna i Bilaga 1, där analysen för Finland är viktad för att korrigera för överrepresentationen av kvinnliga respondenter, visar på vissa skillnader mellan de tre länderna, men det övergripande mönstret är det samma. Som nämnt i kapitel 4.1 ligger inga intercept utanför enhetens intervall (0-1).

6 Analys och diskussion

I min studie har jag undersökt hur de sociala skillnaderna i studentmobilitet ser ut i Finland, Norge och Sverige och ställt resultaten mot tidigare forskningsfynd för att se om de nordiska länderna utmärker sig. Med utgångspunkt i Müller & Karles (1993) LCP-teori, och med hänsyn till de nordiska studenternas relativa ekonomiska och sociala självständighet från föräldrar, hypotiserade jag att gapet i deltagande i utlandsstudier mellan studenter med och utan högutbildade föräldrar är mindre i Norden än i övriga Europa. Teorin och hypotesen fick starkt stöd i min empiriska studie, då gapet mellan de två grupperna var betydligt mindre i de tre länderna än vad tidigare studier visat för Europa i stort.

Jag har också funnit en stark förklaringsvariabel för de existerande sociala skillnaderna i hur mycket uppmuntran studenten upplever att hen fått från familj och vänner att åka utomlands för studier eller praktik. Variabeln för uppmuntran fångade upp närmast all samvariation mellan föräldrars utbildningsbakgrund och huruvida studenten har någon studierelaterad utlandserfarenhet, medan övriga förklaringsvariabler fångade upp lite eller inget av samvariationen. Jag kan därmed anta även min andra hypotes. På så vis bidrar min studie till ett forskningsfält där få förklaringsförsök har gjorts för observerade sociala skillnaderna i studentmobilitet. Fyndet ligger i linje med Souto Oteros (2008, s. 150) spekulerande resonemang om välutbildade föräldrars uppmuntrande inställning i relation till barnets utbildning, medan det för föräldrar utan högre utbildning skulle kunna ses som en tillräcklig bedrift att barnet nått ett högre utbildningsstadium.

Min sjätte hypotes om ålder som förklaringsvariabel får ett mycket svagt stöd och övriga hypoteser kan förkastas. Särskilt anmärkningsvärt är att självuppfattad akademisk nivå hade en så liten effekt på samvariationen mellan utbildningsbakgrund och utlandsvistelser då prestationsrelaterade faktorer visade sig ha ett högt förklaringsvärde i Lörz, Netz & Quasts (2016) studie. Om skillnaden beror på hur variabeln är operationaliserad, det faktum att min och Lörz, Netz och Quasts studie riktats mot olika mobilitetsgrupper eller om akademisk nivå faktiskt har ett mindre förklaringsvärde för sociala skillnader i de nordiska länderna än i Tyskland är dock okänt.

Även om variabeln om uppmuntran inte isolerar just uppmuntran från föräldrar ger den en indikation på hur social bakgrund faktiskt påverkar individens utbildningsval. Mina resultat visar ett tydligt mönster där studenter med minst en högutbildad förälder i högre grad uppmuntras att åka utomlands studier och praktik, vilket kan förklara överrepresentationen av studenter med hög utbildningsbakgrund. Resultaten tyder på att Lucas (2001) EMI-teori, som hypotiserar att socioekonomiskt starkare föräldrar agerar för att säkra kvalitativa fördelar för sina barn, är relevant även för forskning om deltagande i utlandsstudier. Studierelaterade utlandsvistelser har i denna uppsats behandlats som ett kvalitativt utbildningsval, med hänsyn till att de i tidigare forskning visat sig korrelera med positiva utfall som goda arbetsmarknadsutsikter, personlig utveckling och förbättrade språkkunskaper. I linje med EMI visar resultaten att studenter från en högre utbildningsbakgrund i större utsträckning väljer att åka på utlandsstudier och fördjupar teorin genom att inkludera en variabel som hänvisar direkt till inställning och agerande från personer i studentens närhet.

Det mycket starka förklaringsvärdet hos uppmuntran som variabel utesluter dock inte att det också finns andra potentiella förklaringsfaktorer för sambandet mellan social bakgrund och utlandsstudier som inte har inkluderats i analysen. Som tidigare nämnt innehåller datamaterialet inga variabler som relaterar till ekonomiska faktorer eller uppfattat värde av utlandsstudier. Det är mycket möjligt att exempelvis ekonomiska betänksanden sammanfaller med uppmuntran.

Vad som föranleder högutbildade föräldrars till synes mer positiva inställning gentemot utlandsstudier framgår heller inte av min studie. Resultaten skulle kunna tyda på att högutbildade föräldrar har större kunskap om nyttan av utlandsstudier samtidigt som de ser värdet av att investera i sin utbildning. Utlandsstudier skulle också kunna ses som något av en självförverkligande aktivitet, vilken socioekonomiskt starkare grupper då är mer benägna att unna sig.

Den i min mening största svagheten i studien, liksom i forskning i ämnet överlag, ligger i avsaknaden av tillfredställande data. Den bristfälliga urvalsprocessen i materialet är problematisk, även om jämförelser med andra källor visat på ett överlag representativt

utfall. Utöver det saknas flera möjliga förklaringsvariabler och materialet är begränsat till tre länder. Med mer omfattande data tillgänglig hade det varit intressant att undersöka skillnader mellan olika europeiska länder. Det hade då varit möjligt att titta på systematiska skillnader, t.ex. genom att ta hänsyn till om det i länderna råder hård konkurrens om utbytesplatser eller inte. Möjligen kunde ett överflöd av platser skapa bättre förutsättningar för ett jämnare deltagande mellan olika sociala grupper. En inkludering av de utbildningssystematiska faktorer som nämnts i denna uppsats, om det i landet tillämpas terminsavgifter och om staten bistår med studiestöd, i analysen skulle också ge en tydligare bild av hur betydelsefulla dessa faktorer faktiskt är för ett jämlikt deltagande.

Fynden i min studie tyder på att de sociala skillnaderna i studentmobilitet i Norden har en verkligt social förklaring. Även om det inte på något sätt går att utesluta att det finns andra faktorer som i lika stor utsträckning skulle kunna förklara de sociala skillnaderna, går det heller inte att avvisa betydelsen av uppmuntran som förklaring. Med tanke på att gapet i deltagande är såpass mycket mindre i de nordiska länderna finns också en indikation på att det finns egenskaper hos de nordiska länderna som skapat bättre förutsättningar för ett jämlikare deltagande. Denna indikation öppnar, som tidigare nämnt, upp för vidare forskning som på ett systematiskt sätt jämför deltagande i länder med olika karaktäristika.

7 Litteratur

- Antikainen, A. (2006). In Search of the Nordic Model in Education. *Scandinavian Journal of Educational Research* , 50 (3), 229-243.
- Back, M., & Sieloff Magnan, S. (2007). Social Interaction and Linguistic Gain During Study Abroad. *Foreign Language Annals* , 40 (1), 43-61.
- Beerkens, M., Huisman, J., Souto Otero, M., & de Wit, H. (2016). Similar Students and Different Countries? An Analysis of the Barriers and Drivers for Erasmus Participation in Seven Countries. *Journal of Studies in International Education* , 20 (2), 184-204.
- Beerkens, M., Huisman, J., Souto Otero, M., Vujic, S., & de Wit, H. (2013). Barriers to International Student Mobility: Evidence From the Erasmus Program. *Educational Researcher* , 42 (2), 70-77.
- Blossing, U., Imsen, G., & Moos, L. (2014). Nordic Schools in a Time of Change. i U. Blossing, G. Imsen, & L. Moos, *The Nordic Education Model: 'A School for All' Encounters Neo-Liberal Policy* (ss. 1-14). Dordrecht: Springer.
- Byun, S.-y., & Park, H. (2017). When Different Types of Education Matter: Effectively Maintained Inequality of Educational Opportunity in Korea. *American Behavioral Scientist* , 61 (1), 94-113.
- Byrne, D., & McCoy, S. (2017). Effectively Maintained Inequality in Educational Transitions in the Republic of Ireland. *American Behavioral Scientist* , 61 (1), 49-73.
- Commission of the European Communities. (2000). *Survey of the Socio-Economic Background of ERASMUS Students*. Brussels.
- CSN. (den 19 septemeber 2017). *What is student grants and loans?* Hämtat från CSN: <http://www.csn.se/en/2.1034/2.1036/2.1037/2.1038/1.9267> den 8 november 2017
- EHEA. (u.d.). *Members*. Hämtat från EHEA: <http://www.ehea.info/pid34250/members.html> den 20 november 2017

EHEA Mobility Strategy. (2012). *Mobility for Better Learning: Mobility strategy 2020 for the European Higher Education Area (EHEA)*.

Erikson, R., & Jonsson, J. (1993). *Ursprung och utbildning: social snedrekrytering till högre studier. Huvudbetänkande av utredningen om den sociala snedrekryteringen till högre studier*. Statens offentliga utredningar (SOU) 1993:85.

European Commission. (2014). Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Commission. (2015). *Erasmus Facts, Figures & Trends: The European Union support for student and staff exchanges and university cooperation in 2013-2014*.

European Commission. (2017b). *Erasmus+ programhandledning*.

European Commission. (den 20 november 2017a). *Rörlighet och samarbete över gränserna*. Hämtat från European Commission:

https://ec.europa.eu/education/policy/higher-education/mobility-cbc_sv den 20 november 2017

European Commission. (2016). *The Erasmus Impact Study: Regional Analysis*.

Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Commission/EACEA/Eurydice. (2015). *The European Higher Education Area in 2015: Bologna Process Implementation Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Eurostat. (den 23 oktober 2017). *Share of young adults aged 18-34 living with their parents by age and sex - EU-SILC survey*. Hämtat från Eurostat:

<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> den 16 november 2017

Eurostudent. (u.d.a). *Form of housing by characteristics of students (I)*. Hämtat från Eurostudent:

<http://database.eurostudent.eu/55#countries%5B%5D=8&countries%5B%5D=9&country>

es%5B%5D=12&countries%5B%5D=13&countries%5B%5D=18&countries%5B%5D=26&countries%5B%5D=28 den 18 november 2017

Eurostudent. (u.d.b). *Gender distribution by characteristics of students*. Hämtat från Eurostudent:

<http://database.eurostudent.eu/5#countries%5B%5D=8&countries%5B%5D=18&countries%5B%5D=26> den 23 december 2017

Halchak, J. (2016). *From a Caterpillar to a Butterfly: Examining the Metamorphosis of the Big Five Personality Indicators in Pennsylvania State System Study Abroad Students*. Doctoral dissertation. ProQuest Dissertations and Theses, 196. Tillgänglig: <https://search-proquest-com.ezproxy.ub.gu.se/docview/1791137054?accountid=11162>.

Hauschildt, K., Gwosć, C., Netz, N., & Mishra, S. (2015). *Social and Economic Conditions of Student Life in Europe: EUROSTUDENT V 2012–2015 Synopsis of Indicators*. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag GmbH & Co. KG. Tillgänglig: http://www.eurostudent.eu/download_files/documents/EVSynopsisofIndicators.pdf.

Hällsten, M. (2010). The Structure of Educational Decision Making and Consequences for Inequality: A Swedish Test Case. *American Journal of Sociology*, 116 (3), 806-854.

Janson, K., Schomburg, H., & Teichler, U. (2009). *The Professional Value of ERASMUS Mobility: The Impact of International Experience on Former Students' and on Teachers' Careers*. Bonn: Lemmens.

Lucas, S. R. (2001). Effectively Maintained Inequality: Education Transitions, Track Mobility, and Social Background Effects. *The American Journal of Sociology*, 106 (6), 1642-1690.

Lucas, S. R., & Byrne, D. (2017a). Effectively Maintained Inequality in Education: An Introduction. *American Behavioral Scientist*, 61 (1), 3-7.

Lucas, S. R., & Byrne, D. (2017b). Seven Principles for Assessing Effectively Maintained Inequality. *American Behavioral Scientist*, 61 (1), 132-160.

- Lånekassen. (den 2 februari 2017). *Basisstøtte*. Hämtat från Lånekassen:
<https://lanekassen.no/nb-NO/Stipend-og-lan/Hoyere-utdanning/Hvor-mye-kan-du-fa/basisstotte/> den 8 november 2017
- Lörz, M., Netz, N., & Quast, H. (2016). Why do students from underprivileged families less often intend to study abroad? *High Educ* , 72, 153–174.
- Marks, G. N. (2017). Response: Issues surrounding Effectively Maintained Inequality and educational transitions. *Social Science Research* , 1-5.
- Messer, D., & Wolter, S. C. (2007). Are student exchange programs worth it? *High Educ*, 54, 647–663.
- Mood, C. (2010). Logistic Regression: Why We Cannot Do What We Think We Can Do, and What We Can Do About It. *European Sociological Review* , 26 (1), 67-82.
- Müller, W., & Karle, W. (1993). Social Selection in Educational Systems in Europe. *European Sociological Review* , 9 (1), 1-23.
- NSD. (u.d.). *NSD*. Hämtat från Dataset: Survey on International Student Mobility, 2013:
<http://nsddata.nsd.uib.no/webview/?submode=abstract&mode=documentation&study=http://nsddata.nsd.uib.no/obj/fStudy/NSD2074&mode=documentation> den 5 december 2017
- OECD. (2014). *Education at a Glance 2014: OECD indicators*. OECD Publishing.
Tillgänglig: <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2014-en>.
- Souto Otero, M. (2008). The Socio-Economic Background of Erasmus Students: A Trend Towards Wider Inclusion? *International Review of Education* , 54 (2), 135–154.
- Souto Otero, M., & McCoshan, A. (2006). *Survey of the Socio-Economic Background of ERASMUS Students*. ECOTEC Research and Consulting Limited.
- Unesco. (u.d.). *Education*. Hämtat från UIS.Stat:
http://data.uis.unesco.org/Index.aspx?DataSetCode=EDULIT_DS&popupcustomise=true&lang=en# den 10 december 2017

Universitets- och högskolerådet. (2016). *Åtgärder för att öka antalet utresande utbytesstudenter. Förslag med fokus på vägledning och internationella och interkulturella lärandemål*. Hämtat från Universitets- och högskolerådet: https://www.uhr.se/globalassets/_uhr.se/publikationer/2016/uhr-atgarder-for-att-oka-antalet-utresande-utbytesstudenter.pdf den 26 oktober 2017

Universitets- och högskolerådet. (den 24 oktober 2017b). *Nordplus högre utbildning*. Hämtat från Utbyten: <https://www.utbyten.se/program/nordplus-hogre-utbildning/> den 21 november 2017

Universitets- och högskolerådet. (den 6 februari 2017a). *Om Erasmus+*. Hämtat från Studera: <https://www.studera.nu/studera-utomlands/utbytesprogram/erasmus/fragor-och-svar/> den 21 november 2017

Wooldridge, J. M. (2015). *Introductory Econometrics: A Modern Approach* (6 uppl.). Boston: Cengage Learning.

8 Bilagor

8.1 Bilaga 1. Landsjämförelser

Finland

Bilaga 1.1.1: Finland. Regressionsanalys modell 1-4. Beroende variabel: Studierelaterad utlandsvistelse.

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Föräldrars utbildningsbakgrund (Minst en har högre utbildning)	,091**	,035	,089**
Uppmuntran från familj och/eller vänner (En del/mycket)		,334***	
Självuppfattad akademisk nivå (Över medel)			,028
Intercept	,341	,178	,331
R²_{adj}	,008	,118	,008
n	1183	1183	1183

Signifikansnivåer: +: $p < 0,1$, *: $p < 0,05$, **: $p < 0,01$, ***: $p < 0,001$. Materialet har viktats för variabeln om kön.

Bilaga 1.1.2: Finland. Regressionsanalys modell 4-6. Beroende variabel: Studierelaterad utlandsvistelse.

	Modell 4	Modell 5	Modell 6
Minst en förälder har högre utbildning	,102***	,094**	,079**
Kvinna	,176***		
Ämnesfält (ref. pedagogiska utbildningar)			
<i>Konst/arkitektur</i>		,013	
<i>Business studies</i>		,194**	
<i>Ingenjörsvetenskap och teknologi</i>		-,099	
<i>Språk och humaniora</i>		,126*	
<i>Juridik</i>		,029	
<i>Medicinska studier</i>		-,127*	
<i>Naturvetenskap</i>		-,102+	
<i>Samhällsvetenskap</i>		,124*	
Ålder (ref. 30-40)			
<i>20-29</i>			,208***
<i>41-50</i>			-,063
<i>51-60</i>			,110
<i>Över 60</i>			,547+
Intercept	,241	,324	,160
R²_{adj}	,039	,062	,023
n	1183	1183	1183

Signifikansnivåer: +: $p < 0,1$, *: $p < 0,05$, **: $p < 0,01$, ***: $p < 0,001$. Materialet har viktats för variabeln om kön.

Norge

Bilaga 1.1.3: Norge. Regressionsanalys modell 1-4. Beroende variabel: Studierelaterad utlandsvistelse.

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Föräldrars utbildningsbakgrund (Minst en har högre utbildning)	,050*	,005	,045+
Uppmuntran från familj och/eller vänner (En del/mycket)		,360***	
Självuppfattad akademisk nivå (Över medel)			,105***
Intercept	,375	,215	,329
R²_{adj}	,002	,133	,013
n	2144	2144	2144

Signifikansnivåer: +: $p < 0,1$, *: $p < 0,05$, **: $p < 0,01$, ***: $p < 0,001$

Bilaga 1.1.4: Norge. Regressionsanalys modell 4-6. Beroende variabel: Studierelaterad utlandsvistelse.

	Modell 4	Modell 5	Modell 6
Minst en förälder har högre utbildning	,050*	,034	,027
Kvinna	,024		
Ämnesfält (ref. pedagogiska utbildningar)			
<i>Konst/arkitektur</i>		,222**	
<i>Business studies</i>		,274***	
<i>Ingenjörsvetenskap och teknologi</i>		,258***	
<i>Språk och humaniora</i>		,283***	
<i>Juridik</i>		,377***	
<i>Medicinska studier</i>		,132*	
<i>Naturvetenskap</i>		,169***	
<i>Samhällsvetenskap</i>		,333***	
Ålder (ref. 30-40)			
<i>20-29</i>			,178***
<i>41-50</i>			-,073
<i>51-60</i>			-,213*
<i>Över 60</i>			-,273
Intercept	,360	,144	,226
R²_{adj}	,002	,036	,025
n	2144	2144	2144

Signifikansnivåer: +: $p < 0,1$, *: $p < 0,05$, **: $p < 0,01$, ***: $p < 0,001$

Sverige

Bilaga 1.1.5: Sverige. Regressionsanalys modell 1-4. Beroende variabel: Studierelaterad utlandsvistelse.

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Föräldrars utbildningsbakgrund (Minst en har högre utbildning)	,040*	-6,430E-5	,037+
Uppmuntran från familj och/eller vänner (En del/mycket)		,266***	
Självuppfattad akademisk nivå (Över medel)			,052**
Intercept	,233	,132	,208
R²_{adj}	,001	,091	,004
n	2153	2153	2153

Signifikansnivåer: +: $p < 0,1$, *: $p < 0,05$, **: $p < 0,01$, ***: $p < 0,001$

Bilaga 1.1.6: Sverige. Regressionsanalys modell 4-6. Beroende variabel: Studierelaterad utlandsvistelse.

	Modell 4	Modell 5	Modell 6
Minst en förälder har högre utbildning	,040*	,037+	,029
Kvinna	-,006		
Ämnesfält (ref. pedagogiska utbildningar)			
<i>Konst/arkitektur</i>		,193**	
<i>Business studies</i>		,281***	
<i>Ingenjörsvetenskap och teknologi</i>		,194***	
<i>Språk och humaniora</i>		,115*	
<i>Juridik</i>		,291***	
<i>Medicinska studier</i>		,070	
<i>Naturvetenskap</i>		,113*	
<i>Samhällsvetenskap</i>		,167***	
Ålder (ref. 30-40)			
<i>20-29</i>			,140***
<i>41-50</i>			-,022
<i>51-60</i>			-,117
<i>Över 60</i>			
Intercept	,236	,076	,117
R²_{adj}	,001	,029	,012
n	2153	2153	2153

Signifikansnivåer: +: p< 0,1, *: p< 0,05, **: p<0,01, ***: p<0,001

8.2 Bilaga 2. Variabler

Variabel i uppsatsen	Variabel i SISM	Fråga
Föräldrars utbildningsbakgrund (Minst en har högre utbildning)	Q70; Q71	What's your mother's highest education?; What's your father's highest education?
Uppmuntran från familj och/eller vänner (En del/mycket)	Q25.5	Have any of the following encouraged you to go abroad for studies/placement/internship? Friends and/or family
Självuppfattad akademisk nivå (Över medel)	Q58	How do you see your own academic level, compared to other students?
Kvinna	Q68	What is your gender?
Ämnesfält	Q65	What is your (main) subject area?
Ålder	Q69	How old are you?
Gör nu och/eller har tidigare gjort en studierelaterad utlandsvistelse.	Q1; Q2	Are you studying or doing a placement/internship abroad at the moment (for at least three months)?; Have you previously studied or done a placement/internship abroad (for at least three months) as a part of your current studies?
Land	Q67	In which country is your home institution?

8.3 Bilaga 3. Sammanslagningar, ämnesfält för studier

Agricultural sciences -> Natural sciences

Architecture, planning -> Art and design

Geography, geology -> Natural sciences

Mathematics, informatics -> Natural sciences

Languages and Philological Sciences -> Humanities

Communication and Information Sciences -> Social sciences

8.4 Bilaga 4. Datakälla

De data som tillämpats i analysen i denna uppsats är baserade på "Survey on International Student Mobility, 2013." Undersökningen finansierades av Centre for International Mobility, Universitets- och högskolerådet och Norwegian Centre for International Cooperation in Education. Datamaterialet är tillhandahållet av Centre for International Mobility, Universitets- och högskolerådet och Norwegian Centre for International Cooperation in Education och preparerat och gjort tillgängligt av NSD - Norwegian Centre for Research Data. Varken Centre for International Mobility, Universitets- och högskolerådet, Norwegian Centre for International Cooperation in Education eller NSD är ansvariga för analysen/tolkningen av de data som presenterats här.